

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav translatologie

Filologie – Translatologie

Jitka Nešporová

Překladatel Ludvík Kundera

The Translator Ludvík Kundera

Teze disertační práce

vedoucí práce: doc. PhDr. Gabriela Veselá, CSc.

2014

OBSAH

1	Východiska, metody a cíle práce	2
2	Struktura a popis práce	4
2.1	Kapitola (2) Biografie.....	4
2.2	Kapitola (3) Ludvík Kundera v kontextu české literatury	5
2.3	Kapitola (4) Překladatel německy psané literatury.....	5
2.4	Kapitola (5) Překladatel poezie Hanse Arpa	6
2.5	Kapitola (6) Překladatel románu Alfreda Kubina.....	7
2.6	Kapitola (7) Překladatel básní Petera Huchela	7
2.7	Kapitola (8) Ludvík Kundera v německojazyčném kulturním prostoru.....	8
3	Seznam literatury a zdrojů	9
3.1	Archivy	9
3.2	Primární literatura.....	9
3.3	Sekundární literatura.....	12

1 Východiska, metody a cíle práce

Předkládaná disertace je příspěvkem k dějinám českého uměleckého překladu po roce 1945. Tematizuje osobnost a překladatelské dílo Ludvíka Kundery (1920–2010). Metodologickým východiskem je požadavek „humanizace dějin překladu“, který zformuloval profesor translologie a mezikulturních studií na univerzitě v Tarragoně Anthony Pym (PYM: *Method in Translation History*, Manchester, 1998): Předmětem zkoumání je v první řadě původce překladu – jeho životní osudy a profesní zkušenosti zakládají integritu jeho překladové tvorby, na jejíž (kvantitativní i kvalitativní) deskripci, analýzu a recepci se tato práce zaměřuje.

Rozsáhlé, celoživotní překladatelské dílo Ludvíka Kundery zahrnuje především překlady poezie a dramát. Jen v malé míře, často ve spolupráci s dalšími překladateli, se věnoval též prozaickému žánru. Dominantním výchozím jazykem, z něhož Kundera do rodné češtiny překládal, je němčina; v tomto jazykovém páru byl však činný i jako překladatel z mateřštiny do němčiny. Mimo to pomocí interlineárních překladů převáděl do češtiny

zejména básně i z mnoha jiných jazyků. Cílem práce bylo sestavit bibliografický přehled knižně vydaných překladů Ludvíka Kundery a u vybraných autorů, jimž se jako překladatel věnoval soustavně, též detailní bibliografii včetně časopiseckých publikací, nezveřejněných pramenů v literární pozůstalosti a bibliografii literárněkritické recepcce. V této části se práce opírá o dostupné bibliografické soupisy, které reviduje a doplňuje na základě rešerší v archivech a v soukromé literární pozůstalosti, již autorce práce zpřístupnili Kunderovi dědici.

Vedle deskriptivního přístupu se v práci uplatňuje rovněž analyticko-kritické hledisko, a to při vyhodnocení translatických analýz, provedených dle teoretického modelu Kathariny Reißové (REIB: *Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik*, München, 1971) na několika textových korpusech (zejména z díla alsaského dadaisty Hanse Arpa, z fantastického románu Alfreda Kubina *Die andere Seite*, do češtiny přeloženého jako *Země snivců*, a z tvorby (východo)německého lyrika Petera Huchela). Závěry těchto analýz byly podrobeny srovnání s výsledky jiných badatelů (např. germanistů Radka Malého a Jiřího Stromšika, recenzentů Karla Miloty a Michala Jareše) a v rámci dotazníkového šetření rovněž s názory „laických“ recipientů, tedy čtenářů, kteří zaujímají v komunikačním procesu geneze a recepcce překladu podstatné místo. Na základě komparace a vyhodnocení těchto zjištění jsou popsány Kunderovy překladatelské postupy, metoda a koncepce.

Práce sleduje rovněž afinitu Kunderovy tvorby autorské a překladatelské. Kořeny Kunderovy vlastní básnické tvorby sahají do meziválečných avantgardních směrů (inspiroval jej především dadaismus a surrealismus), a zástupce těchto uměleckých stylů (Hans Arp, Robert Desnos) s dominantním důrazem na německý expresionismus (Georg Trakl, Gottfried Benn, Georg Heym) nalezneme také v jeho překladové bibliografii. Konstancy Kunderovy básnické tvorby, zjištěné literárními historiky – exponovaný zájem o jazyk, sen a přírodu – se promítly také do výběru autorů, jejichž dílo Kundera svými překlady uvedl do českého kulturního prostředí a s osobní zainteresovaností je hojně propagoval. Jedná se o již zmiňovaného H. Arpa, A. Kubina a P. Huchela, kterým jsou věnovány stěžejní kapitoly této disertace. K dosažení prezentovaných výsledků přispěl – vedle práce v archivech a s písemnou pozůstalostí – také tzv. řízený osobní rozhovor s překladatelem vedený metodou orální historie, který autorka práce publikovala ve sborníku *Slovo za slovem* (RUBÁŠ: *Slovo za slovem: s překladateli o překládání*, Praha, 2012), a konzultace s rodinnými příslušníky (především dcerou Alenou Vaškovou Vlčkovou) a nakladatelskými pracovníky (zejména s Boženou Kosekovou, redaktorkou někdejšího nakladatelství Odeon, a Jitkou Uhdeovou, redaktorkou brněnského nakladatelství Atlantis, jež vydává Kunderovy *Spisy*).

2 Struktura a popis práce

Práce je rozčleněna do jedenácti kapitol (včetně textových a obrazových příloh), které doprovází rozsáhlý poznámkový aparát s upřesňujícími informacemi. První kapitola (Úvod) přináší uvedení do problematiky, shrnuje stav dosavadního zkoumání a stručně popisuje práci s prameny a metodologií. Sumarizaci a vyhodnocení výsledků prezentuje kapitola devátá – Závěr. Podstatnou součástí práce jsou rovněž přílohy: strukturovaný seznam použité literatury, bibliografie překladů Ludvíka Kundery (z němčiny i z jiných jazyků) a obrazová příloha, dokládající práci s unikátními, dosud nezveřejněnými materiály z privátního literárního archivu Ludvíka Kundery, které tato práce vnáší do odborného translatologického diskursu vůbec poprvé.

2.1 Kapitola (2) Biografie

Finální podoba každého překladu je vždy determinována i mimoliterárními okolnostmi. Texty vznikají v konkrétním časovém a společenském kontextu, který musí být zohledněn i při textové analýze. Klíčovými faktory, jež se promítají do přeloženého textu, jsou přirozeně osobnost (pohlaví, věk, vzdělání, zkušenosti, talent) a role překladatele (překladatel, interpret, editor, zamlčovaný překladatel). Proto bylo nezbytné zařadit na začátek disertační práce biografickou kapitolu, postihující překladatelova základní životopisná data.

Brněnský rodák Ludvík Kundera dokončil po druhé světové válce studium bohemistiky a germanistiky na Masarykově univerzitě v Brně, pracoval mj. jako redaktor časopisů *Blok* a *Host do domu*. V polovině padesátých let 20. století začal působit jako básník a překladatel na volné noze – obě tyto činnosti vykonával od samého začátku (již za protektorátu) souběžně. Pro opakované publikační zákazy za nacistického a komunistického režimu (ve čtyřicátých, padesátých a sedmdesátých letech) v jistých etapách jeho tvůrčího života překladatelská činnost dominovala, přestože ani on neunikl údělu tzv. „zamlčovaného překladatele“. Nejkurióznějším dokladem této praxe je zřejmě tiráž sedmého svazku Brechtových *Spisů* (1973), kde vůbec není uvedeno jméno překladatele ani jméno tzv. „pokryvače“, neboť překladatelům Ludvíku Kunderovi a Rudolfu Vápeníkovi udělil B. Brecht výlučnou autorizaci na překlad svých děl. Podrobněji je tato problematika tematizována v kapitole 4.6 předkládané práce.

Kundera se etabloval rovněž jako dramatik (autor jedenácti divadelních her, devíti rozhlasových a deseti televizních adaptací), editor (připravoval spisy F. Halase a B. Brechta,

sestavil českou antologii německého expresionismu a čtyři německé antologie české poezie), vysokoškolský pedagog (v devadesátých letech působil v Brně a v Olomouci) a výtvarník. Životopisná kapitola přináší také výčet ocenění, jimiž byl Ludvík Kundera za svoji rozsáhlou uměleckou činnost doma i v zahraničí vyznamenán (např. roku 1993 Rakouskou státní cenou za literární překlad, roku 1996 Státní cenou ČR za překladatelské dílo, roku 2009 Cenou Jaroslava Seiferta).

2.2 Kapitola (3) Ludvík Kundera v kontextu české literatury

Třetí kapitola disertace vřazuje Kunderovu tvorbu do kontextu české literatury. Citacemi a odkazy na literárněhistorické práce (zejména Z. Kožmína, Z. Pešata, J. Meda a B. Srby) popisuje, jaké místo zaujímá Kunderova poezie a dramatická tvorba v české literatuře, a v základních obrysech poukazuje rovněž na přínos jeho překladatelské činnosti. Byly to například překlady Brechtových dramát, které Kunderu přivedly také k českému divadlu a k jeho vlastní dramatické tvorbě. Cenzura a publikační zákazy neumožňovaly kontinuální vydávání básnických sbírek, a tak se čtenářská recepce Kunderovy poezie do devadesátých let uskutečňovala jen na základě několika publikovaných výborů, ačkoli jeho tvorba je velmi rozsáhlá – v české literatuře je jako autor přítomen po dobu sedmi desetiletí (časopisecky debutoval roku 1938, poslední knižně vydaná sbírka *Onde* je z roku 2008). Nápravu přinášejí až *Spisy* Ludvíka Kundery rozvržené do sedmnácti svazků, jež vycházejí od roku 1994 (první dva svazky v prachatickém nakladatelství Prostor-multimédia, od roku 1998 pak péčí brněnského nakladatelství Atlantis).

2.3 Kapitola (4) Překladatel německy psané literatury

Sumarizující kapitola klasifikuje Kunderovy překlady z německého jazyka podle žánrů i podle jmen autorů. První Kunderovy překladatelské pokusy spadají do jeho gymnaziálních let (básně Heinricha Heina, Rilkova *Píseň o lásce a smrti korneta Kryštofa Rilka*) a do období protektorátu (Morgensternovy básně). Zásadní „literární objevy“ učinil bezprostředně po druhé světové válce, zčásti díky doporučení Karla Teigehe, který ho upozornil na básnickou tvorbu Hanse Arpa a na román *Země snivců* (*Die andere Seite*) Alfreda Kubina. Od padesátých let začal Kundera spolu s Rudolfem Vápeníkem překládat zejména dramata, postupem doby pak celé dílo Bertolta Brechta, který oběma českým překladatelům pro tuto činnost udělil autorizaci (práce cituje příslušný Brechtův dopis). Na Brechtovu tvorbu se soustředil i Kunderův zájem literárněhistorický, jenž vyústil v monografii nazvanou *Brecht*

(1998). Eminentní zájem projevoval překladatel Kundera o německý expresionismus. Roku 1965 vydal *Básně* Geoga Trakla, roku 1969 antologii *Haló, je tady víchr, víchřice!*. Další dluhy vůči německému expresionismu za českou kulturu splatil v devadesátých letech vydáním výborů z díla Gottfrieda Benny (*Básně*, 1995) a Geoga Heyma (*Umbra vitae*, 1999). Jako první knižně uvedl do českého kontextu také básně Paula Celana (*Sněžný part*, 1986). Zmíněné překlady mají z dnešního pohledu v široce pojatém kontextu české literatury (zahrnujícím i překladovou literaturu) kanonickou platnost. Završením Kunderova překladatelského úsilí by měl být dvanáctý svazek *Spisů* nazvaný *Kolkolem*, reprezentující asi 400 přeloženými básněmi průřez jeho obsáhlou překladatelskou činností, dalece překračující meze česko-německého jazykového páru. Přípravám této antologie se Ludvík Kundera věnoval v posledních letech svého života, nakladatelství Atlantis ohlásilo její vydání na rok 2014.

2.4 Kapitola (5) Překladatel poezie Hanse Arpa

Dílu německy a francouzsky píšícího básníka a sochaře Hanse Arpa věnoval Ludvík Kundera celoživotní úsilí, přesto však vyšel česky jen jediný knižní výbor z Arpovy poezie nazvaný *Na jedné noze*, a to v Odeonu roku 1989 (peripetie, doprovázející vydání tohoto titulu, shrnuje podkapitola 5.7). Přitom první překlady Arpových básní pořídil Kundera již roku 1944 – šlo o útlou surrealistickou sbírku *Weisst du schwarzst du*, kterou do češtiny převedl jako *Černé býlí* a jako takzvaný „protektorátní černý tisk“ ji také bibliofilsky vydal v počtu čtyř exemplářů. V roce 1946 se s Arpem náhodně setkal v Paříži a od té doby udržovali písemný styk. Kundera průběžně překládal jeho další básně, jejichž opisy mu básník zasilal. Soustavně Arpovo dílo propagoval a připomínal nejen časopiseckými publikacemi (např. ve *Světové literatuře*, v *Literárních novinách*, *Orientaci*), ale i divadelními adaptacemi (*Mít zelené tělo* (premiéra 1964), *Montecarlo z veršů Hanse Arpa Na jedné noze* (premiéra 1965)). Čelné místo má Hans Arp také v Kunderově rozsáhlé studii *Dadapanoráma*, publikované na pokračování v jedenáctém ročníku časopisu *Světová literatura* (1966), a v monografické práci *Dada* (1983).

Významnou součástí páté kapitoly je analýza vybraných básní z Arpovy pozdní básnické sbírky *Sinnende Flammen*, která jako jediná existuje v češtině ve dvojím překladu – starším (vyd. 1989) z pera Ludvíka Kundery a mladším (vyd. 2010) od Aleše Nováka. Detailní analýza ukázala, že Kundera se při překladu do značné míry doslovně drží předlohy, jeho verze je však rytmická a vyznačuje se tendencí neologizovat a poetizovat. Novák naproti

tomu více podtrhuje filozofický než básnický rozměr textu, je konkrétní, v souladu s originálem věcnější a civilnější, ale zároveň i rozkolísanější: volnější syntax místy koliduje s volbou archaizujících slovních tvarů a pro svoji, místy snad záměrnou, snahu odlišovat se od staršího Kunderova překladu vyznívá zčásti neobratně. Při hodnocení obou překladů bylo přihlédnuto také k jejich aktuální recepci (pomocí dotazníkového šetření mezi čtenáři).

2.5 Kapitola (6) Překladatel románu Alfreda Kubina

Litoměřický rodák Alfred Kubin působil jako výtvarník, v oblasti literatury zůstal *homo unius libri* poté, co roku 1909 vydal fantastický román *Die andere Seite*. Česky vyšel poprvé v Kunderově překladu pod názvem *Země snivců* roku 1947, avšak záhy byl cenzurním zásahem zabaven. Od té doby se text dočkal dvou reedic (1997, 2009), celkem však čtyř vydání (podruhé byl vydán v exilovém nakladatelství Konfrontace v Curychu roku 1981, bez vědomí překladatele jako nezměněný reprint prvního vydání). V Kunderově překladatelské bibliografii představuje jeden z nejúspěšnějších titulů (co do počtu vydání a čtenářské i literárněkritické recepce, jak dokládá kapitola 6.5).

Pro obě polistopadová vydání překladatel znění českého textu opakovaně revidoval, což z translátologického hlediska představuje jedinečnou příležitost k poznání překladatelovy pracovní metody. V rámci této kapitoly je prezentována dvojí textová analýza: translátologická, srovnávající originál a překlad, a dále textová analýza tří českých, vzájemně se částečně odlišujících překladových verzí. Z rozboru vyplynulo, že překlad se vyznačuje těsnou vazbou k originálu, vysokou přesností i pečlivostí při volbě lexikálního výrazu a v syntaktické výstavbě textu. Jednoznačně interpretuje originál při respektování zákonitostí jazyka, do kterého se překládá, nepodceňuje významové nuance. V dalších vydáních textu překladatel opravil věcná, ale i stylistická pochybení, veden snahou docílit slohově pestrého výrazu. V některých případech se uchyloval i k „revizi revizí“.

S Alfredem Kubinem se Kundera nikdy osobně nesetkal, ale při přípravách překladu ve čtyřicátých letech si s ním aktivně dopisoval. Tato korespondence je zčásti zpřístupněna v předkládané disertaci.

2.6 Kapitola (7) Překladatel básní Petera Huchela

Sedmá kapitola se zabývá českou recepcí a translátologickým rozбором básnického díla Petera Huchela. Ludvík Kundera se s ním seznámil na podzim roku 1956 během svého prvního poválečného pobytu v NDR. Do češtiny přeložil prakticky celé jeho básnické dílo,

ačkoli vydány byly jen první dvě Huchelovy sbírky, česky *Dvanáct nocí* (1958) a *Silnice, silnice* (1964). Druhé dvě sbírky z Huchelova pozdního tvůrčího období – *Gezählte Tage* (1972) a *Die neunte Stunde* (1979) – zůstaly v pozůstalosti nepublikované. Huchelova zralá lyrika se pro tíži obrazů a symbolů, znaků a reminiscencí, čerpajících z antické a východoasijské i teologické tradice, vyznačuje jistou čtenářskou nepřívětivostí a nepřístupností. Avšak pravděpodobnějším důvodem, proč Huchelovy poslední dvě sbírky česky nevyšly, byla autorova emigrace do SRN, ke které došlo roku 1971 po devíti letech života pod dohledem komunistického režimu v NDR.

V roli východoněmeckého lyrika bylo jeho přijetí v Československu vstřícnější. Poprvé jej Kundera představil ve vysílání Čs. rozhlasu Brno (1955), následně dvěma básněmi v antologii *Německé portréty* (1956), načež – po odmítnutí Kunderova návrhu ve Státním nakladatelství krásné literatury – přistoupila k prvnímu českému knižnímu vydání Huchelovy poezie roku 1958 Mladá fronta. Druhé česky vydané Huchelovy sbírky se pak roku 1964 ujalo právě SNKLU. Obě vydání Kundera doprovodil doslovem, v němž Huchelovu tvorbu interpretuje a vřazuje do dějin německé literatury.

Také překlady Huchelových básní („Říjnové světlo“, „Mlha“, „Znorovy“, „Anděl“) byly v disertaci podrobeny translátologické analýze, která dospěla k podobným závěrům jako rozbor předchozí: Mezi základní atributy překladatelské metody Ludvíka Kundery patří přesná a poučená volba slov, zachování formální struktury, rytmičnost a nezastírání smyslu básně.

2.7 Kapitola (8) Ludvík Kundera v německojazyčném kulturním prostoru

Osmá kapitola mapuje obraz Ludvíka Kundery v německojazyčném prostředí, v němž je zastoupen a znám nejen jako český básník a překladatel z němčiny, ale i jako překladatel z češtiny do němčiny a pořadatel německých antologií české poezie. Kapitola má sumarizující charakter, podrobně popisuje okolnosti vzniku a kompozici čtyř antologií české poezie, které Kundera pro německé čtenáře sestavil. Nejstarší dvě – *Die Glasträne* (1964, 2. vyd. 1966) a *Die Sonnenuhr* (1986) – vznikaly ve spolupráci s básníkem a překladatelem Franzem Fühmannem, který tento projekt inicioval, zčásti i z kolegiální solidarity, aby pomohl příteli, u nás proskribovanému spisovateli, z finanční tísně. Pro reprezentativní ediční řadu *Tschechische Bibliothek* mnichovského nakladatelství DVA připravil Kundera spolu s Eduardem Schreiberem antologii poetismu *Adieu Musen* (2004) a přehledový svazek *Süß ist es zu leben* (2006), který strukturně navazuje na starší, úspěšnou antologii *Die Sonnenuhr*.

Jako editor těchto svazků je Kundera i u nás poměrně znám, avšak informovanost o něm jako o překladateli do němčiny a českém básníkovi, uznávaném a recipovaném v německojazyčném kulturním prostoru (nejucelenější výbor z díla Ludvíka Kundery vydal Eduard Schreiber pod názvem *el do Ra Da (da)*, 2007), byla dosud nedostatečná. Předkládaná disertace se snaží tento deficit napravit alespoň dílčí sondou do této problematiky.

3 Seznam literatury a zdrojů

3.1 Archivy

Akademie der Künste, Pariser Platz 4, D – 10117 Berlin.
Bertolt-Brecht-Archiv, Chausseestraße 125, D – 10115 Berlin.
Deutsches Literaturarchiv Marbach, Schillerhöhe 8-10, D – 71672 Marbach am Neckar.
Lenbachhaus, Kubin-Archiv und Graphische Sammlung, Luisenstraße 33, D – 80333 München.
Moravské zemské muzeum, Oddělení dějin literatury, Hudcova 76, 621 00 Brno.
Německá knihovna, Katedra germanistiky, FF UP Olomouc, Křížkovského 10, 771 80 Olomouc.
Osobní literární pozůstalost Ludvíka Kundery v majetku dědiců, Kunštát 124, 679 72 Kunštát.
Peter-Huchel-Haus, Hubertusweg 41, D – 14557 Wilhelmshorst.
Stiftung Hans Arp und Sophie Taeuber-Arp e. V., Am Werther Berg 9, D – 53424 Remagen-Rolandswerth.

3.2 Primární literatura

ARP, Hans. *Gesammelte Gedichte I.–III.* Zürich: Arche – Wiesbaden: Limes Verlag, 1963, 1974, 1984.
ARP, Hans. *Ich bin in der Natur geboren. Ausgewählte Gedichte.* Zürich: Arche, 1986.
ARP, Hans. *Mušle a deštníky.* Olomouc: Divadlo hudby, 1986.
ARP, Hans. *Na jedné noze.* Praha: Odeon, 1988.
ARP, Hans. *Sfinga ruža.* Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1968.
ARP, Hans. *Zádumčivé plameny.* Praha: Togga, 2010.
BENN, Gottfried. *Bázně.* Praha: ERM, 1995; 2., nezměněné vydání tamtéž 1996.
BENN, Gottfried. *Nokturno. Výbor z prózy.* Praha: Herrmann & synové, 2005.
BENN, Gottfried. *Ptolemaiovec: berlínská novela, 1947.* Praha: Aula, 1999.
BÖLL, Heinrich. *Kdes byl, Adame?* Praha: Naše vojsko, 1961.
BRECHT, Bertolt. *Briefe 3, 1950–1956.* Band XXX. Berlin – Weimar – Frankfurt am Main: Aufbau-Verlag – Suhrkamp Verlag, 1998.
BRECHT, Bertolt. *Budoucím.* Brno: Dům umění, 1956.
BRECHT, Bertolt. *Kulatolebí a špičatolebí aneb Boháč boháče si hledá.* Brno: Státní divadlo, 1952.
BRECHT, Bertolt. *Songy, Chóry, Bázně.* Praha: Československý spisovatel, 1978.
BRECHT, Bertolt. *Spisy.* Praha: SNKLHU – Odeon, 1959–1989.
BRECHT, Bertolt. *Třigrošový román.* Praha: Melantrich, 1951.
BRUCKNER, Ferdinand. *Alžběta Anglická.* Praha: Dilia, 1986.
BÜCHNER, Georg. *Dílo.* [Dantova smrt – Leonce a Lena – Vojcek – Posel hesenského venkova]. Praha: Odeon, 1987.
BÜCHNER, Georg. *Leonce a Lena.* Praha: Dilia, 1984.
BÜCHNER, Georg. *Leonce a Lena; Vojcek.* Praha: Artur, 2006.
BÜCHNER, Georg. *Vojcek.* Praha: Athos, 1947.
BÜCHNER, Georg. *Vojcek.* Praha: Dilia, 1963.
BÜCHNER, Georg. *Vojcek.* Praha: Dilia, 1986.
BÜCHNER, Georg. *Vojcek: hra o 3 jednáních s předehrou.* Praha: Ústřední dům lidové tvořivosti, 1957.
CELAN, Paul. *Sněžný part. Výbor básní.* Praha: Odeon, 1986.

- DEMETZ, Peter – NEZDAŘIL, Ladislav (eds.). *Der Herrgott schuldet mir ein Mädchen. Tschechische Lyrik des 20. Jahrhunderts*. München: Piper, 1994.
- FRANK, Leonhard. *Raubíři. Ochsenfürtské kvarteto*. Praha: SNKLHU, 1959; 2., rozšířené vyd. Praha: Odeon, 1983.
- FRIEDENTHAL, Richard. *Goethe. Jeho život a jeho doba*. Praha: Odeon, 1973.
- FÜHMANN, Franz – KUNDERA, Ludvík (eds.). *Die Glasträne. Tschechische Gedichte des 20. Jahrhunderts*. Berlin: Verlag Volk und Welt, 1964; 2. vyd. Berlin: Verlag Volk und Welt, 1966.
- FÜHMANN, Franz – KUNDERA, Ludvík (eds.). *Konstantin Biebl*. Berlin: Neues Leben, 1977.
- FÜHMANN, Franz. *Dvaadvacet dní aneb Půle života. Cestovní deník*. Praha: Odeon, 1979.
- FÜHMANN, Franz. *Pohraniční stanice*. Praha: Naše vojsko, 1961.
- FÜHMANN, Franz. *Proměna*. Praha: Naše vojsko, 1957.
- FÜHMANN, Franz. *Žonglér v kině*. Praha: Odeon, 1974.
- GRABBE, Christian, Dietrich. *Žert, satira, ironie a hlubší význam*. Brno: Satirické divadlo, 1967.
- HALAS, František. *Der Hahn verscheucht die Finsternis*. Berlin: Verlag Volk und Welt, 1970.
- HALAS, František. *Die alten Frauen*. Berlin: Ludewig Privat, 1999.
- HALAS, František. *Die alten Frauen*. Praha: Fr. Borový, 1936.
- HALAS, František. *Poesie*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1965.
- HALAS, František. *Und der Dichter?* Düsseldorf: Gregor Schell, 1979.
- HEFTRICH, Urs – ŠPIRIT, Michael (eds.). *Höhlen tief im Wörterbuch. Tschechische Lyrik der letzten Jahrzehnte*. München: DVA, 2006.
- HEINE, Heinrich. *Písně a lamentace*. Praha: Československý spisovatel, 1966.
- HEJDA, Zbyněk (ed.) – CHLÍBEC, Bohdan (ed.) *Překlady*. Praha: Aula, 1998.
- HEYM, Georg et al. *Nárky Georga Heyma: překlady a parafráze*. Vendryně: Wendryňská literárně-estetická společnost, 1997.
- HEYM, Georg. *Umbra vitae*. Studnice: Opus, 1999.
- HEYM, Georg. *Zloděj a jiné podivné figury*. Brno: Host, 1998.
- HOLEŠOVSKÝ, František – KUNDERA, Ludvík. *Krajina a lidé v díle Alfreda Kubina: Katalog výstavy, Brno, 14. 12. 1957 – 12. 1. 1958*. Brno: Dům umění, 1957.
- HRUBÍN, František. *Romanze für ein Flügelhorn. Gedichte*. Berlin: Volk und Welt, 1978.
- HUCHEL, Peter. *Dvanáct nocí*. Praha: Mladá fronta, 1958.
- HUCHEL, Peter. *Gedichte*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1989.
- HUCHEL, Peter. *Gesammelte Werke. Band 1 – Die Gedichte*. [hg. von Axel Vieregg]. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 1984.
- HUCHEL, Peter. *Silnice silnice*. Praha: SNKLU, 1964.
- KROUPA, Adolf (ed.). *Sto moderních básníků*. Praha: Československý spisovatel, 1967.
- KUBIN, Alfred. *Die andere Seite*. München: G. Müller Verlag, 1923.
- KUBIN, Alfred. *Z mého života a z mé dílny*. Praha: Odeon, 1983.
- KUBIN, Alfred. *Země snivců: fantastický román*. Kladno: Nakladatelství mladých, 1947.
- KUBIN, Alfred. *Země snivců: fantastický román*. Praha: Dokořán, 2009.
- KUBIN, Alfred. *Země snivců: fantastický román*. Praha: Mladá fronta, 1997.
- KUBIN, Alfred. *Země snivců: fantastický román*. Zürich: Konfrontace, 1981.
- KUNDERA, Ludvík – MIZEROVÁ, Alena (eds.). *Die Seele Brünns*. Brno: Nakladatelství Masarykovy univerzity, 2008.
- KUNDERA, Ludvík – SCHREIBER, Eduard (eds.). *Adieu Musen. Anthologie des Poetismus*. München: DVA, 2004.
- KUNDERA, Ludvík – SCHREIBER, Eduard (eds.). *Süß ist es zu leben. Tschechische Dichtung von den Anfängen bis 1920*. München: DVA, 2006.
- KUNDERA, Ludvík (ed.). *Die Sonnenuhr. Tschechische Lyrik aus 11 Jahrhunderten*. Leipzig: Reclam, 1986; 2., přeprac. vyd. Leipzig: Reclam, 1993.
- KUNDERA, Ludvík (ed.). *Einen Tee darüber hinaus. Gedichte zum Tee*. Horn: Edition Turnhof, 2003.
- KUNDERA, Ludvík (ed.). *Haló, je tady vichr, vichřice!*. Praha: Československý spisovatel, 1969.
- KUNDERA, Ludvík (ed.). *Kunštátské akordy*. Brno: Blok, 1966.
- KUNDERA, Ludvík (ed.). *Piju čaj*. Brno: Atlantis, 2003.
- KUNDERA, Ludvík – KOMENSKÝ, Jan Amos. *Labyrint světa a lusthauz srdce: theatrum didacticum aneb Světél vymalování na motivy děl J. A. Komenského*. Praha: Dilia, 1988.
- KUNDERA, Ludvík. *Berlin*. Weimar: VDG, 2000.
- KUNDERA, Ludvík. *Brecht*. Brno: JAMU, 1998.
- KUNDERA, Ludvík. *Dada*. Praha: Jazzová sekce, 1983.
- KUNDERA, Ludvík. *Drohender Kompaß/RomanAnfang*. Berlin: Ludewig Privat, 2000.

- KUNDERA, Ludvík. *el do Ra Da(da). Sonderdruck zum 85. Geburtstag des Autors am 22. März 2005*. Wuppertal: Arco Verlag, 2006.
- KUNDERA, Ludvík. *el do Ra Da(da). Gedichte. Erzählungen. Essays. Bilder*. Wuppertal: Arco Verlag, 2007.
- KUNDERA, Ludvík. *Erinnerungen an Städte/ Stätten, wo ich niemals war*. Ottensheim an der Donau: Edition Thanhäuser, 2004.
- KUNDERA, Ludvík. *Fragment: Ódy, sarkasmy, truchlení*. Brno: Blok, 1967.
- KUNDERA, Ludvík. *František Halas: o životě a díle / 1947–1999*. Brno: Atlantis, 1999.
- KUNDERA, Ludvík. *Hruden: sbírka básní*. Brno: Blok, 1985.
- KUNDERA, Ludvík. *Korzár: Dramatická báseň o 2 dílech*. Praha: Dilia, 1963.
- KUNDERA, Ludvík. *Královna Dagmar*. Praha: Dilia, 1987.
- KUNDERA, Ludvík. *Letní kniha přání a stížností: verše 1958*. Brno: Krajské nakladatelství, 1962.
- KUNDERA, Ludvík. *Malé radosti: básně z let 1973–1980*. Brno: Blok, 1990.
- KUNDERA, Ludvík. *Meandry: poezie 1945–1969*. Brno: Atlantis, 2000.
- KUNDERA, Ludvík. *Mrznoucí mrholení: básně 1969–1980*. Brno: Atlantis, 2004.
- KUNDERA, Ludvík. *Napospas: různá próza*. Brno: Atlantis, 1999.
- KUNDERA, Ludvík. *Německé portréty*. Praha: Československý spisovatel, 1956.
- KUNDERA, Ludvík. *Nežert. Satirická piškumthálie podle hry Žert, satira, ironie a hlubší význam od Christiana Dietricha Grabbeho*. Praha: Dilia, 1963.
- KUNDERA, Ludvík. *Noc a sen a modro: literatura německého romantismu*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004.
- KUNDERA, Ludvík. *Nortia: Gedichte*. Cuxhaven: Galerie Artica, 1992.
- KUNDERA, Ludvík. *Odjezd: novela*. Praha: Mladá fronta, 1967.
- KUNDERA, Ludvík. *Onde: poezie 2000–2008*. Brno: Atlantis, 2008.
- KUNDERA, Ludvík. *Overwintering*. Chipping Campden: The Guild, 2004.
- KUNDERA, Ludvík. *Pády: poezie 1963–1979*. Brno: Petrov, 1992.
- KUNDERA, Ludvík. *Piju čaj*. Brno: Atlantis, 2003.
- KUNDERA, Ludvík. *Různá řečiště: portréty, dopisy, rozhovory, fragmenty 1936–2004*. A. Vyd. tohoto souboru 1. Brno: Atlantis, 2005.
- KUNDERA, Ludvík. *Řečiště*. Brno: Rovnost, 1993.
- KUNDERA, Ludvík. *Sny též: poezie 1989–1995*. Brno: Atlantis, 1995.
- KUNDERA, Ludvík. *Spád věcí a jiné básně*. Praha: Česká expedice, 1992.
- KUNDERA, Ludvík. *Tolik cejchů*. Praha: Mladá fronta, 1966.
- KUNDERA, Ludvík. *Totální kuropění: divadlo o mnoha obrazech, s mnoha osobami a jedním džezorchestrem*. Praha: Dilia, 1961; 2. vyd. Praha: Orbis, 1962.
- KUNDERA, Ludvík. *Úhledná džungle: texty 1973–1993*. Prachatice: Prostor-multimédia, 1995.
- KUNDERA, Ludvík. *Vůně soli: vybrané kapitoly z dějin německé poezie 20. století*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1996.
- KUNDERA, Ludvík. *Vyvrácení stížnosti – Dementi einer Beschwerde: Auswahl von Gedichten aus den Jahren 1944–1990*. Horn: Thurnhof, 1994.
- KUNDERA, Ludvík. *Záznamy a promluvy*. Praha: Mladá fronta, 1961.
- KUNDERA, Ludvík. *Ztráty a nálezy: poezie 1971–1979*. Prachatice: Rovina, 1991.
- KUNZE, Reiner (ed.). *Der Wind mit Namen Jaromír. Nachdichtungen aus dem Tschechischen von Reiner Kunze*. Berlin: Verlag Volk und Welt, 1961.
- KUNZE, Reiner. *die tür. nachdichtungen aus dem tschechischen*. Bad Godesberg: Hohwacht-Verlag, ? [dle NKP mezi 1964 a 1969].
- KUNZE, Reiner. *Wo wir zu Hause das Salz haben. Nachdichtungen*. Frankfurt am Main: S. Fischer Verlag, 2003.
- MALÝ, Radek (ed.) *Držice v drzých držkách cigarety: malá antologie poezie německého expresionismu*. Praha: BB art, 2007.
- MORGENSTERN, Christian. *Palmström*. Praha: Vyšehrad, 2001.
- MORGENSTERN, Christian. *Šibeniční písně*. Praha: SNKLHU, 1958.
- NEZVAL, Vítězslav. *Auf Trapezen. Gedichte*. Leipzig: Reclam, 1978.
- RENN, Ludwig. *Nobi*. Praha: SNDK, 1957; 2. vyd. Praha: Albatros, 1970.
- RENN, Ludwig. *Trini. Příběh indiánského chlapce*. Praha: Mladá fronta, 1957; 2. vyd. Praha: SNDK, 1965.
- RENN, Ludwig. *Válka. Po válce*. Praha: Naše vojsko, 1960; 2. vyd. tamtéž 2010.
- RILKE, Rainer Maria. *Píseň o lásce a smrti korneta Kryštofa Rilka*. Praha: Naše vojsko, 1958. *Rozhlasové hry*. Praha: Orbis, 1965.
- SEGHERS, Anna. *Mrtví nestárnou*. Praha: Svoboda, 1952; 2. vyd. Praha: SNKLHU, 1957; 3. vyd. Praha: Práce, 1968.
- SCHILLER, Friedrich. *Don Carlos, infant španělský: dramatická báseň*. Praha: Dilia, 1987.

- SKÁCEL, Jan. *Co zbylo z anděla*. Praha: Československý spisovatel, 1960.
- SKÁCEL, Jan. *Fährgeld für Charon. Gedichte*. Hamburg: Merlin Verlag, 1967.
- SKÁCEL, Jan. *Vítr jménem Jaromír*. Praha: Československý spisovatel, 1966.
- TRAKL, Georg. *Básně*. Náchod: Pavel Maur, 1995.
- TRAKL, Georg. *Básně*. Praha: SNKLU, 1965.
- TRAKL, Georg. *Básně*. Stará Říše na Moravě: A. L. Stříž, 1917.
- TRAKL, Georg. *Podzimní duše*. Praha: BB art, 2005.
- TRAKL, Georg. *Šebestian v snu*. Vyškov: Obzina, 1924.
- TRAKL, Georg. *Šebestián ve snu*. Třebíč: Arca JiMfa, 1995.
- WEISS, Peter. *Pronásledování a zavraždění Jeana Paula Marata předvedené divadelním souborem blázince v Charentonu za řízení markýze de Sade: Drama o dvou dějstvích*. Praha: Dilia, 1965; 2. vyd. Praha: Orbis, 1966; 3. vyd. Brno: Větrné mlýny / Host, 2000.

3.3 Sekundární literatura

3.3.1 Slovníky, příručky

- ARNOLD, Heinz Ludwig (ed.). *Kindlers Literatur-Lexikon*. 3., přeprac. vyd., díl 1. Stuttgart – Weimar: Verlag J. B. Metzler, 2009.
- BOK, Václav – MACHÁČKOVÁ-RIEGEROVÁ, Věra – VESELÝ, Jiří (eds). *Slovník spisovatelů německého jazyka a spisovatelů lužickosrbských*. Praha: Odeon, 1987.
- BRABEC, Jiří et al. *Slovník zakázaných autorů 1948–1980*. Praha: SPN, 1991.
- JANOUSEK, Pavel (ed.). *Slovník českých spisovatelů od roku 1945. Díl I, A–L*. 1. vyd. Praha: Brána – Knižní klub, 1995; 2. vyd. Praha: 1999.
- MOUCHA, Josef. *Bibliografický soupis knih vydaných Odeonem v letech 1973–1980*. Praha: Odeon, 1983.
- Pravidla českého pravopisu*. Praha: Academia, 1993.
- Příruční slovník jazyka českého*. Praha: Státní nakladatelství, 1935–1957.
- Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha: Academia, 2007.

3.3.2 Diplomové práce

- FIŠER, Zbyněk. *Ludvík Kundera – překladatel*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1984, 106 s. Diplomová práce, vedoucí práce Milan Suchomel.
- KOLÁŘOVÁ, Jitka. *Ludvík Kundera jako překladatel německé literatury*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2005, 124 s., xix s. příl. Diplomová práce, vedoucí práce Gabriela Veselá.
- RICHTEROVÁ, Olga. *Vývoj překladatelských metod na příkladu Písně o lásce a smrti korneta Kryštofa Rilka*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2010. 2 sv. Diplomová práce, vedoucí práce Tomáš Svoboda.
- SVOBODOVÁ, Renáta. *Rainer Maria Rilke v českých překladech*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Diplomová práce, vedoucí práce Radek Malý.

3.3.3 Knižní publikace

- BEST, Otto F. (ed.). *Hommage für Peter Huchel. Zum 3. April 1968*. München: Piper, 1968.
- BRABCOVÁ, Jana A. – KUNDERA, Ludvík (eds.). *Alfred Kubin kresba a grafika: katalog výstavy, Litoměřice září – říjen 1990, Praha listopad 1990*. Litoměřice: Severočeská galerie, 1990.
- COSIC, Bora – KUNDERA, Ludvík. *Ansprachen aus Anlaß der Verleihung*. Frankfurt am Main: Börsenverein des Deutschen Buchhandels, 2002.
- EDSCHMID, Ulrike. *Verletzte Grenzen. Zwei Frauen, zwei Lebensgeschichten*. Hamburg – Zürich: Luchterhand Literaturverlag, 1992.
- HANZÁLEK, Jan a kol. *Sto let české knihovny ve Znojmě: 1877–1977*. Znojmo: Okresní knihovna ve Znojmě, 1978.
- HEWIG, Anneliese. *Phantastische Wirklichkeit. Interpretationsstudie zu Alfred Kubins Roman „Die andere Seite“*. München: Fink, 1967.
- HOBLÍK, Jiří – KUNDERA, Ludvík. *Zlomky L. K.: 166 otázek Ludvíku Kunderovi (s 18 apendixy)*. Brno: Masarykova univerzita, 1993.
- HYRŠLOVÁ, Květuše. *Čas pokusů a pochyb v západoněmecké literatuře šedesátých let*. Praha: Československý spisovatel, 1972.
- CHOCHOLATÝ Miroslav (ed.) *Bezpodmínečné horizonty*. Brno: Weles – Masarykova univerzita, 2010.
- KAFKA, Vladimír. *Studie a úvahy o německé literatuře*. Praha: Kra, 1995.
- KOŽMÍN, Zdeněk. *Umění básně: Skácel, Mikulášek, Kundera*. Brno: K 22a, 1990.

- LASCHEN, Gregor (ed.). *Zerstreung des Alphabets: Hommage à Arp; Hans/Jean Arp zum 100. Geburtstag 1986*. Bremerhaven: Wirtschaftsverlag NW – Verlag für Neue Wissenschaften, 1986.
- LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Praha: Ivo Železný, 1998.
- Literatura určená k likvidaci III: sborník příspěvků z konference pořádané v Brně 7.–8. listopadu 2006*. Praha: Obec spisovatelů, 2006.
- LOTAR, Peter. *Prager Frühling und Herbst im Zeugnis der Dichter. Tschechische Dichtung aus „Literární Listy“ 1968*. Bern: Kandelaber Verlag, 1969.
- MALÝ, Radek – CELAN, Paul. *Domovem v jazyce: české čtení Paula Celana*. Olomouc: Periplum, 2012.
- MALÝ, Radek. *Spásná trhlina: reflexe poezie Georga Trakla v české literatuře*. Olomouc: Votobia, 2006.
- NEZDAŘIL, Ladislav. *Česká poezie v německých překladech*. Praha: Academia, 1985.
- PECHAR, Jiří. *Interpretace a analýza literárního díla*. Praha: Filosofický ústav AV ČR, 2002.
- PEŠAT, Zdeněk. *Tři podoby literární vědy*. Praha: Torst, 1998.
- PYM, Anthony. *Method in Translation History*. Manchester: St. Jerome Publishing, 1998.
- RACHŮNKOVÁ, Zdeňka. *Zamlčování překladatelé. Bibliografie 1948–1989*. Praha: Ivo Železný, 1992.
- REIB, Katharina. *Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik*. München: M. Hueber, 1971.
- RILKE, Rainer Maria – BABLER, Otto František (ed.) – KUNDERA, Ludvík (ed.). *Herbsttag: třináct českých překladů*. Olomouc: Spolek českých bibliofilů, 1972.
- RUBÁŠ, Stanislav (ed.). *Slovo za slovem: s překladateli o překládání*. Praha: Academia, 2012.
- SCHMITT, Hans-Jürgen (ed.). *Franz Fühmann: Briefe 1950–1984*. Rostock: Hinstorff Verlag, 1994.
- SCHOOR, Uwe. *Das geheime Journal der Nation*. Berlin: Peter Lang, 1992.
- SCHREIBER, Eduard (ed.). *Zur bewegten Geschichte des 22. März – Ludvík Kundera zum Neunzigsten*. Wuppertal: Arco Verlag, 2009.
- SCHREIBER, Eduard (ed.). *Ludvík Kundera*. Wilhelmshorst: Märkischer Verlag, 2008.
- SKÁCEL, Jan – OPELÍK, Jiří (ed.). *Květy z nahořklého dřeva*. Praha: Mladá fronta, 2000.
- SMEJKAL, Zdeněk – FUX, Vladimír (eds.). *Bylo nebylo satirické divadlo Večerní Brno: 1959–1992*. Brno: I.D.E.A., 1999.
- SRBA, Bořivoj. *Více než hry. Dramatická tvorba Ludvíka Kundery*. Brno: JAMU, 2006.
- STÖHR, Martin (ed.). *Ludvíku Kunderovi k pětáosmdesátinám*. Brno: Host, 2005.
- STOLZE, Radegundis. *Übersetzungstheorien. Eine Einführung*. Tübingen: Narr, 2008.
- SUS, Oleg. *Cesty k dnešku 2*. Brno: Blok, 1966.
- TENČÍK, František. *Slovníček literárních pojmů*. Praha: Albatros, 1976.

3.3.4 Časopisecké publikace

- ADAMOVIČ, Ivan. Neveselé snění o utopii. *Ikarie*, 1997, č. 6, s. 58.
- ARP, Hans. Zádumčivé plameny. *Host*, 2009, roč. 25, č. 7, s. 91–99.
- ARP, Hans. Básně. *Slovenské pohľady. Revue našej i zahraničnej literatury*, 1966, roč. 82, č. 9, s. 100–107.
- ARP, Hans. Fedrovaný host, Vykoupaný pratek. *Oriente: Umění, literatura, kritika*, 1967, roč. 2, č. 6, s. 1–4.
- BIALEK, František. Inspiroval Kubin Franze Kafku? *Host*, 2000, roč. 16, č. 2, s. 50.
- BIALEK, František. Země snivců. *Severočeský regionální deník*, 1994, roč. 4, č. 24, s. 18.
- BORKOVEC, Petr. Vzpomínky na světaskon. *Lidové noviny*, 2007, roč. 20, č. 140, s. 6 (Orientace).
- BRUKNER, Josef. Haló, je tady vichr, vichřice. *Listy Klubu přátel poezie*, 1968, s. 5–6.
- FIŠER, Zbyněk. DADArecenze čili vyznání. *Kulturní měsíčník*, 1990, roč. 8, s. 66–67.
- GARDAVSKÝ, Vladimír. Romanopiscem jen tak en passant. *Plzeňský deník*, 1997, roč. 6, č. 193, s. 7.
- HARÁK, Ivo. Dvě překlady Ludvíka Kundery. *Lidové noviny*, 1996, roč. 9, č. 100, s. 14, Nedělní LN [příloha].
- HEINRICHOVÁ, Wanda. Výlov požární nádrže. *Tvar*, 2011, roč. 22, č. 6, s. 19.
- HEŘMAN, Zdeněk. Vyproštění z bludného kruhu. *Literární noviny*, 1958, roč. 7, č. 4, s. 4.
- HÖHNE, Steffen. Die Tschechische Bibliothek [Teil 1]. *Bohemia*, 2001, sv. 42, sešit 2, s. 381–390.
- HÖHNE, Steffen. Die Tschechische Bibliothek [Teil 2]. *Bohemia*, 2003, sv. 44, sešit 1, s. 172–182.
- HÖHNE, Steffen. Die Tschechische Bibliothek [Teil 3]. *Bohemia*, 2007, sv. 47, sešit 2, s. 391–402.
- HOLÝ, Jiří. Mnoho povyku pro nic kolem Tschechische Bibliothek. K článku Aleše Knappa v Hostu 2/2008. *Host*, 2008, roč. 24, č. 4, s. 90–91.
- HON, Jan – KUNDERA, Ludvík. Papa wušte, was er tut. Rozhovor překladatele s redaktorem. *Plav*, 2006, roč. 2, č. 1, s. 2–7.
- HORÁK, Ondřej – MALÝ, Radek. Okrajoví expresionisté jsou dodnes „živí“. Rozhovor. *Lidové noviny*, 2007, roč. 20, č. 120, s. 3 (Kulturní premiéry).
- HUCHEL, Peter. Peter Huchel v překladech Ludvíka Kundery. *Kontexty*, 2010, roč. 2 (21), č. 1, s. 81–82.
- INGOLD, Felix Philipp. Lebenskunst statt Musendienst. Poesie und Poetik der tschechischen Avantgarde – eine Anthologie. *Neue Zürcher Zeitung* [online], 8. 5. 2004. [cit. 2010-05-11] Dostupné z <<http://nzz.gbi.de/NZZ.ein>>.

- JAREŠ, Michal. Když v černém lese volá kos. *Lidové noviny*, 2005, roč. 18, č. 149, s. 6 (Orientace).
- JAREŠ, Michal. Usneme v němé věži zapomnění? *Tvar*, 1999, roč. 10, č. 17, s. 22–23.
- JEDLIČKOVÁ, Alice. Jedenáct století české poezie v německém překladu. *Česká literatura*, 1990, roč. 38, č. 5.
- JIRÁT, Vojtěch. Dva předchůdci: Georg Trakl a Georg Heym. *Kritický měsíčník*, 1943, č. 5, s. 147–157.
- KAFKA, Vladimír. K básním Petera Huchela. *Kruh, bulletin nakl. Mladá fronta*, 1958, č. 4, s. 178–179.
- KALLERT, Kristina. Ludvík Kundera: el do Ra Da(da). *Stifter Jahrbuch. Neue Folge*, 2008, sv. 22, s. 290–297.
- KAVALÍR, Ondřej. Fantaskní kafe v Kubinově Zemi snivců. *Hospodářské noviny*, 2009, roč. 53, č. 223, s. 11.
- KNAPP, Aleš. Chvalozpěvy i kritika. Česká knižnice v Německu – ohlasy na jeden velkolepý projekt. *Host*, 2008, roč. 24, č. 2, s. 38–40.
- KOLÁŘOVÁ, Jitka. Ludvík Kundera: Translating German Literature into Czech. In KRÁLOVÁ, Jana – RUBÁŠ, Stanislav (eds.). *Translating Beyond East and West. Selected Papers from the 2009 Prague International Conference in Translation and Interpreting*. Acta Universitatis Carolinae 2 – 2011, Translatologica Pragensia VIII, Charles University in Prague, Karolinum Press 2011, s. 231–236.
- KRATOCHVIL, Antonín. Země snivců Alfréda Kubina. *Národní politika. List československých krajanů v zahraničí*, 1989, roč. 15, č. 9–10, s. 6.
- KRATOCHVIL, Jiří. Haló, je tady vichr, vichřice! *Host do domu*, 1969, roč. 16, č. 17, s. 36.
- KREMLIČKA, Vít. Snění o Alfredu Kubinovi. *Literární noviny*, 1999, roč. 10, č. 7, s. 10.
- KUBIN, Alfred. Dopisy Alfréda Kubina Ludvíku Kunderovi. *Host*, 2000, roč. 16, č. 2, s. 53.
- KUČEROVÁ Hana. Renesance expresionismu. *Česká literatura*, 1970 [vyšlo 1972], roč. 18, č. 5/6, s. 475–481.
- KUNDERA, Ludvík. ‚Jedes Glück heißt Böhmen‘ – Aus Aufzeichnungen über Louis Fürnberg. *Sinn und Form*, 1959, č. 2, s. 300–311.
- KUNDERA, Ludvík. Dada panoráma. *Světová literatura*, 1966, roč. 11, č. 1, s. 237–250; č. 2, s. 231–250; č. 3, s. 232–246; č. 4, s. 241–256; č. 5, s. 230–250; č. 6, s. 228–244.
- KUNDERA, Ludvík. Die neunte Welle. *Sinn und Form*, 1959, č. 2, s. 298–299.
- KUNDERA, Ludvík. Hans Arp 1887–1966. *Literární noviny*, 1966, roč. 15, č. 25, s. 3.
- KUNDERA, Ludvík. Hans Arp: Na jedné noze. *Světová literatura*, 1965, roč. 10, č. 4, s. 128–137.
- KUNDERA, Ludvík. Kámen je odvalen? Překladatel ke knize Franze Fühmanna „Pohraniční stanice“. *Nové knihy*, 1961, č. 26, s. 2.
- KUNDERA, Ludvík. Kaštanové fantomy. *Výběr nejzajímavějších knih. Příloha týdeníku Nové knihy*, 1988, č. 3, s. 38–42.
- KUNDERA, Ludvík. Patera, Klamm und die Anderen... 2. Vorlesung gehalten am 10. November 1993 im Hörsaal 24 der Friedrich-Schiller-Universität Jena. In KRATSCHMER, Edwin (ed.) *Dem Erinnern eine Chance. Jenaer Poetik-Vorlesungen „Zu Beförderung der Humanität“ 1993/1994*. Köln: Heinrich-Böll-Stiftung, 1995.
- KUNDERA, Ludvík. Peter Huchel 65. *Literární listy*, 1968, roč. 1, č. 6, s. 8.
- LORENC, Zdeněk – KUNDERA, Ludvík. Mladší surrealisté. *Blok*, 1947, s. 77.
- MAIDL, Václav. Nalezení rovnováhy. *Literární noviny*, 2000, roč. 11, č. 22, s. 9.
- MAIDL, Václav. Pane, dej nám oheň, zimu, déšť a hladomor. *Lidové noviny*, 1999, roč. 21, č. 204, s. 20, Umění a kritika [příloha].
- MALÝ, Radek – KUNDERA, Ludvík. Dnes hlásám, že jsme rýmová velmoc. Rozhovor s Ludvíkem Kunderou. *Kontexty*, 2010, roč. 2 (21), č. 1, s. 79.
- MALÝ, Radek. Fuga smrti Paula Celana v překladech do češtiny. *Aluze*, 2010, roč. 14, č. 1, s. 35–52.
- MATYS, Rudolf. Premiéra básníka chaosu a rozkladu. *Lidové noviny*, 1995, roč. 8, č. 147, s. 7, Nedělní LN [příloha].
- MILOTA, Karel. Šebestián proklátý a proklátý. *Literární noviny*, 1997, roč. 8, č. 31, s. 6–7.
- MUNZAR, Jiří. Heinrich Böll aus tschechischer Sicht. In *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. Řada germanisticko-anglistická (K). Brüner Beiträge zur Germanistik und Nordistik*, 1994, roč. 43, č. 16, vol. 9, s. 107–117.
- MUNZAR, Jiří. Ludvík Kundera překladatel. In HRALA, Milan (ed.). *Český překlad 1945–2003: Sborník příspěvků ze symposia, které se konalo v Ústavu translatologie FF UK v rámci výzkumného záměru Srovnávací poetika v multikulturním světě v Praze 11. září 2003*. Praha: ÚTRL FF UK, 2003, s. 99–102.
- NEŠPOROVÁ, Jitka. ... tak trochu „životní“ překlad. *Literární noviny*, 2013, roč. 24, č. 16, s. 18–19.
- NEUBERT, Reiner. Die Tschechische Bibliothek in 33 Bänden. *Germanoslavica*, 2001, roč. 8 (13), č. 2, s. 251–253.
- NEZDAŘIL, Ladislav. Poslední večere české poezie. *Tvar*, 1995, roč. 6, č. 18, s. 17.
- NOVÁK, Aleš. Květiny, hvězdy a andělé Hanse Arpa. *Host*, 2009, roč. 25, č. 7, s. 91–92.
- NOVÁK, Jan. Nová cesta? *Mladá fronta*, 1964, roč. 20, č. 163, s. 4.
- or [RAFAJ, Oldřich]. Ze světa knih – Haló, je tady vichr, vichřice! *Rudé právo*, 1969, roč. 50, č. 227, s. 5.
- PETŘÍČEK, Miroslav. Otevřeno pro L. Kunderu. *Tvar*, 1993, roč. 4, č. 37/38, s. 22.
- POHORSKÝ, Miloš. Próza magická a bizarní. *Nové knihy*, 1997, roč. 37, č. 19, s. 3.

POKORNÝ, Marek. Bennovo putování mezi márníci a přírodní lyrikou. *MF Dnes*, 1995, roč. 6, č. 150, s. 19.

RAKUSA, Ilma. Ein Leben für die Literatur. Gedichte, Erzählungen und Erinnerungen von Ludvík Kundera. *Neue Zürcher Zeitung* [online], 11. 12. 2007. [cit. 2010-04-12] Dostupné z <http://www.nzz.ch/nachrichten/kultur/buchrezensionen/ein_leben_fuer_die_literatur_1.597113.html> .

ROK. *Revue otevřené kultury*. 1994, roč. 4, č. 1, s. 31–76.

SIELAFF, Volker. Surrealist ohne Manifest: Poesie und Prosa des tschechischen Dichters Ludvík Kundera. *Poetenladen.de* [online], 25. 5. 2009. [cit. 2010-04-13] Dostupné z <<http://www.poetenladen.de/volker-sielaff-ludvik-kundera.htm>>.

SOLDÁN, Ladislav. Básník se ptá. *Rovnost*, 1989, roč. 104, č. 227, s. 5.

SOLDÁN, Tomáš. Země snivců v pavučině času. *Týdeník Rozhlas*, 2011, roč. 21, č. 3, s. 10.

SRBA, Bořivoj. Divadlo o mnoha obrazech. *ROK. Revue otevřené kultury*, 1994, roč. 4, č. 1, s. 39–40.

STREBEL, Volker. Die Güte später Nachmittage. *Literaturkritik.de* [online], 2010, č. 1 [cit. 2010-04-14] Dostupné z <http://www.literaturkritik.de/public/rezension.php?rez_id=13864&ausgabe=201001>.

STREBEL, Volker. Gesetzmäßigkeit des surrealistischen Zufalls. *Literaturkritik.de* [online], 2007, č. 7 [cit. 2010-04-13]. Dostupné z <http://www.literaturkritik.de/public/rezension.php?rez_id=10916>.

STREBEL, Volker. Jaroslav feiert den Frühling. *Literaturkritik.de* [online], 2006, č. 8 [cit. 2014-01-07]. Dostupné z <http://www.literaturkritik.de/public/rezension.php?rez_id=9741>.

STREBEL, Volker. Ludvík Kundera, el do RA DA (da). *Germanoslavica*, 2008, roč. 19, č. 1, s. 108–109.

STROMŠÍK, Jiří. Případ Benn. *Literární noviny*, 1995, roč. 6, č. 31, s. 1, 12–13.

SUK, Jan. Sv. Antonín 20. století Alfred Kubin. *Nové knihy*, 1997, roč. 37, č. 14, s. 12.

ŠILHAN, Milan. Malířův román. *Knižní novinky*, 2009, roč. 8, č. 13/14, s. 27.

ŠIMŮNEK, Jaroslav. Poezie jedné epochy. *Svět práce*, 1969, roč. 2, č. 40, s. 10.

ŠLAJCHRT, Viktor. Pitva epochy. První český výbor z díla Gottfrieda Benn. *Respekt*, 1995, č. 30, s. 18–19.

ŠLAJCHRT, Viktor. Tanec smrti v snové Praze. Alfred Kubin v českých souvislostech. *Respekt*, 1997, roč. 8, č. 16, s. 18.

ŠULCOVÁ, Milena. K básním Georga Heyma. *Host*, 1999, roč. 15, č. 8, s. XI–XII [recenzní příloha].

TOMÁŠ, Filip. Adieu Múzy – nová antologie poetismu. *Česká literatura*, 2005, roč. 53, č. 4, s. 596–597.

VALOUCH, František. Impozantní výbor české lyriky v němčině. *Tvar*, 1994, roč. 5, č. 11, s. 6.

VALOUCH, František. Nářky a spílání Georga Heyma. *Literární noviny*, 1999, roč. 10, č. 41, s. 8.

VÍZDALOVÁ, Ivana. „Magické kuriózum“. *Tvar*, 1997, roč. 8, č. 13, s. 22.

VLAŠÍN, Štěpán. Expresionismus se představuje. *Rudé právo*, 1970, roč. 50, č. 32, s. 4.

VOREL, Lubor. Třiatřicet stříbrných křepek: Rozhovor s Eckhardem Thielem. *Literární noviny*, 2002, roč. 13, č. 15, s. 15.

VOREL, Lubor. Tschechische Bibliothek. *Literární noviny*, 2001, roč. 12, č. 50, s. 11.

VŠETIČKA, František. Druhá strana. Esej. *Akord. Revue pro literaturu, umění a život*, 2003, roč. 24, č. 1, s. 30–33.

WAGNEROVÁ, Alena. Schätze – aus dem Nichts erschaffen. *Neue Zürcher Zeitung* [online], 23. 1. 2008. [cit. 2010-05-12]. Dostupné z <http://www.nzz.ch/nachrichten/kultur/buchrezensionen/schaetze__aus_dem_nichts_erschaffen_1.656051.html>

WALTHER, Peter. Der Unpolitische als Politikum. Über Peter Huchel. *Text + Kritik*, 2003, č. 1, sešit 157, s. 7–22.

Zahranční spisovatelé k 15. výročí osvobození ČSR. *Světová literatura*, 1960, roč. 5, č. 3, celkový rozsah s. 203–222.

ZIMMERMANN, Hans Dieter. „Böhmen liegt am Meer“. Ingeborg Bachmann, Reiner Kunze, Ludvík Kundera, Jan Skácel – und Peter Huchel. *Text + Kritik*, 2003, č. 1, sešit 157, s. 56–60.

ZIMMERMANN, Hans Dieter. Ludvík Kundera: el do Ra Da (da). *Brücken. Neue Folge: Germanistisches Jahrbuch Tschechien – Slowakei*, 2007, sv. 15, s. 535–537.

3.3.5 Elektronické zdroje

Arco Verlag [cit. 2013-12-17]. Dostupné z <<http://www.arco-verlag.com>> .

Digitalizovaný archiv časopisů [cit. 2013-12-17]. Dostupné z <<http://archiv.ucl.cas.cz/>> .

Katalog Akademie der Künste [cit. 2013-12-17]. Dostupné z <<http://www.adk.findbuch.net>> .

Literaturkritik [cit. 2013-12-17]. Dostupné z <www.literaturkritik.de> .

Poesiealbum [cit. 2013-12-17]. Dostupné z <www.poesiealbum.info> .

Příruční slovník jazyka českého [cit. 2013-06-14]. Dostupné z <<http://bara.ujc.cas.cz/psjc/search.php>> .

Slovník české literatury po roce 1945 [cit. 2013-12-17]. Dostupné z <<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1060>> .

Suhrkamp Verlag [cit. 2013-12-17]. Dostupné z <<http://www.suhrkamp.de>> .